



ב"ה

חודש כסלו

"התבייש כסלו"

מובא בילקוט שמעוני¹: "בכ"ה בכסלו נגמר מלאכת המשכן, ועשה מקופל עד אחד בניסן, כמו שכתוב² ביום החודש הראשון באחד לחדש (בסוף שבעת ימי המילואים) תקים את משכן, והיו ישראל ממלמלין על משה לומר למה לא הוקם מיד (ובפרט שישנו הענין ד"זריזין מקדימין"³) שמא כו', והקב"ה חשב כו', ומעתה הפסיד (התבייש⁴) כסלו שנגמרה בו המלאכה, אמר הקב"ה, עלי לשלם, מה שלם לו הקב"ה חנוכת חשמונאי".

כלומר: מצד עבודת המטה היתה הקמת המשכן יכולה להיות בכ"ה כסלו, שבו נגמר מלאכת המשכן. אבל, ישנו גם הענין שעבודת המטה צריכה לעורר אתערותא דלעילא, ובלשון הידוע⁵: "רוח אמשך רוח ואייתי רוח כו"; וענין זה נפעל רק בראש חודש ניסן, שאז הוקם המשכן בפועל. ועל זה שילם הקב"ה ב"חנוכת חשמונאי" – לאחרי משך זמן, בזמן בית שני, שאז היתה מלחמת היונים, "ואחר כך באו בניך לדביר ביתך . . . וטהרו את מקדשך וכו"⁶, שענין זה היה בכ"ה בכסלו, וכידוע מה שכתוב בספרים⁷ ש"חנוכה" היינו "חנו כ"ה".

ויש לדייק בדברי המדרש "ומעתה הפסיד (התבייש) כסלו שנגמרה בו המלאכה": כיון ש"בכ"ה כסלו נגמר מלאכת המשכן", הרי ההפסד הוא של יום כ"ה בכסלו, ולכאורה אין זה שייך לשאר ימי החודש - לא לימים שלפניו, כמו כ"ד כסלו, שעדיין לא נגמרה בו המלאכה, וגם לא לימים שלאחריו, כיון שכבר נגמרה המלאכה לפני זה. ואם כן, למה נאמר ש"הפסיד (התבייש) כסלו"?

ומזה מוכח שזהו ענינו המיוחד של כל חודש כסלו, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בשינוי הלשון - בדרכם של חכמינו ז"ל לבטא ענין שלם בתיבה אחת - שלא נאמר "הפסיד כ"ה כסלו", אלא "הפסיד כסלו",

ולכן "שלם לו (לחודש כסלו) הקב"ה חנוכת חשמונאי", והיינו, שהנקודה העיקרית של חודש כסלו שבה מתבטאת יחודו של חודש כסלו מכל שאר חדשי השנה, הרי זה הענין של חנוכה.

ולכן, בעמדנו בשבת מברכים חודש כסלו, יש להתעכב על ההוראות שלמדים מהענין של חנוכה.

והנה, בחנוכה גופא יש כמה ענינים וכמה הוראות, אך לכל לראש יש להתעכב על עצם הענין של חנוכה, שענינו - בפשטות - ענין החינוך⁸: חינוך - שייך רק בנוגע לדבר חדש, ולא בנוגע לענין שישנו כבר משך זמן.

וכמו חנוכה המשכן באחד בניסן, שהיה אז ענין חדש – הקמת המשכן באופן של קיימא, שהרי "כל שבעת ימי המלואים היה משה מעמידו ומפרקו, ובאותו היום (ראש חודש ניסן) העמידו ולא פרקו"⁹.

ועל דרך זה בנוגע לחנוכה בית המקדש, הן בית ראשון והן בית שני - שהיה אז ענין חדש - בנין בית המקדש; ועל דרך זה בנוגע ל"חנוכה חשמונאי" – אחרי ש"טיהרו את מקדשך" מכל הענינים הבלתי-רצויים כו', היתה חנוכה המזבח (והבית)¹⁰ באופן חדש, ועד - "להודות ולהלל לשמך הגדול".

ועל דרך זה בנוגע לחנוכה בית כפשוטו בזמן הזה, שכאשר נכנסים לבית חדש אזי עושים "חנוכה הבית" - שזהו ענין שיש לו מקור בראשונים ועל אחת כמה וכמה באחרונים (כמובא בחתם סופר), ועד שיש גם מאמר של רבינו הזקן דיבור המתחיל מזמור שיר חנוכה הבית לדוד¹¹, שאודותיו מסופר (בעבודת הלוי לר' אהרן מסטראשעלע) שרבינו הזקן אמרו כשנכנס לבנין בית הכנסת החדש.

ולכאורה אינו מובן: "מזמור שיר חנוכה הבית לדוד"¹² - קאי על חנוכה בית המקדש¹³, ומהי שייכותו לבנין בית הכנסת סתם, ועל אחת כמה וכמה לבית פרטי?

אך הענין הוא - כמדובר פעם בארוכה שהכוונה והמטרה של כל בית-כנסת, "מקדש מעט"¹⁴, וכן כל בית פרטי בישראל, היא - להיות כמו בית המקדש, מקום שבו שוכן הקב"ה; וכמובן גם ממה שכתוב בנוגע למשכן: "ועשו לי מקדש ושכנתי (ומוסיף) בתוכם"¹⁵ – "בתוכם לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"¹⁶, והיינו, שהענין ד"ושכנתי" - שעל שם זה נקרא בשם "משכן" - צריך להיות בתוך כל אחד מישראל, שביתו של כל אחד מישראל צריך להיות מקום שבו שוכן הקב"ה, כמו ששוכן ב"משכן", בקדש הקדשים שבו הארון והכפורת!

ועוד ענין בחינוך - שכאשר מחנכים דבר חדש, אזי יש ריבוי עניני עבודה, ועושים זאת מתוך שמחה:

בחנוכה המשכן - הקריבו ריבוי קרבנות, הרבה יותר מהקרבנות שמקריבים בעבודה היום-יומית, ועד לחידוש בעבודה שלא מצינו במקום אחר - קטורת ליחיד, שענין זה היה אך ורק בחנוכה המשכן, באופן של "הוראת שעה"¹⁷.

וכן חנוכת בית המקדש הראשון בימי שלמה היתה באופן של ריבוי עבודה כו' (כמסופר בארוכה בתנ"ך¹⁸), ומתוך שמחה גדולה ואכילה ושתייה כו', ועד לחידוש שלא היה לעולמים: "אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים (לפי ששבעה ימים שלפני סוכות כל יום עשו שמחה ומשתה) . . יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא"¹⁹, והיינו, שאף שיום הכפורים הוא "שבת שבתון"²⁰ באופן שלמעלה לגמרי משייכות לעולם הזה (אכילה ושתייה כו'), מכל מקום, "אותה שנה", לא זו בלבד שנתבטל האיסור דאכילה ושתייה, אלא שהיה זה חלק מחנוכת בית המקדש.

ועל דרך זה בחנוכת בית המקדש השני בימי כורש היו ריבוי עניני עבודה כו', ועל דרך זה בחנוכת חשמונאי, ועד שאז נפעל החידוש ש"הנרות הללו אין בטלין לעולם"²¹, כמו שכתב הרמב"ן בריש פרשת בהעלותך ש"דבר ידוע שכשאינן בית המקדש קיים והקרבת בטלין מפני חורבנו, אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנכת חשמונאי, שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו", שזהו דבר שלא היה לעולמים - לא בזמן המשכן, ולא בזמן בית המקדש הראשון והשני, שלאחרי שחרבו בטלו גם הנרות, ורק הנרות שקבעו לזכר נס חנוכה הם קיימים לעולם.

ועל דרך זה רואים בחנוכת הבית כפשוטו בזמן הזה - שחוגגים זאת על ידי עניני אכילה ושתייה לא רק כמו כל פעם שמזמינים אורח, אלא ביתר שאת וביתר עז מאשר בזמן הרגיל.

וכל זה מסופר בתורה (לא סתם כדי לידע מה שאירע בעבר, אלא) מלשון הוראה²² - לידע כיצד להתנהג עכשיו בחיי היום יום:

יהודי צריך לדעת שבבוא חודש כסלו, שענינו העיקרי הוא ענין דחנוכה, עליו לחנך את עצמו ולפעול ענין של בנין מחדש בנוגע לכל עניני עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות, שכללותם היא מילוי הכוונה ש"נתאוה הקב"ה להיות לו (ית') דירה בתחתונים"²³, היינו, שהעולם יהיה "בית" להקב"ה - שתהיה "חנוכת הבית", היינו, לפעול בכל ענינים אלו באופן חדש, מתוך חיות מחודשת כמו דבר חדש.

וכללות הענין בזה - כפי שאמרו רבותינו ז"ל²⁴ בכל יום יהיו בעיניך חדשים", ולכן, "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו"²⁵, - וכיון שענין זה נאמר ב"תורת-אמת", הרי מובן, שצריך באמת לעמוד "באימה וביראה כו"; לא באופן מעושה, אלא באמיתיות - והיינו, שכל עניני תורה ומצוות צריכים להיות אצלו כדבר חדש, כמו שעד עכשיו לא שמע מעולם אודות כללות הענין דמתן-תורה, ועדיין לא היה אצלו כל ענין לימוד התורה וקיום המצוות.

ולכאורה: כיצד יכולים לבוא למעמד ומצב כזה?! אך על זה ישנה נתינת-כח מיוחדת בחודש כסלו, שענינו העיקרי הוא חנוכה, כך, שענין זה הוא התפקיד והשליחות וההוראה המיוחדת של חודש זה, ולכן, בזמן זה נקל הרבה יותר לפעול שכל עניני התורה והמצוות יהיה באופן חדש.

קטע משיחת ש"פ היי שרה, מבה"ח כסלו, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשל"ב חוברת א' ע' 4.

¹ מלכים א רמז קפד – מפס"ר פ' ותשלם כל המלאכה.

² פקודי מ, ב.

³ פסחים ד, א. וש"נ.

⁴ כ"ה הגירסא בבני יששכר מאמרי חודש חשון מאמר א בתחלתו (הובא ב"דבר יום ביומו" - כ"ה כסלו).

⁵ זח"ב קסב, ב.

⁶ נוסח "ועל הנסים".

⁷ נסמן בתו"מ ח"ב ריש ע' 306.

⁸ ראה בהנסמן בתו"מ שם ס"ע 305.

⁹ ספרי נשא ז, א. תו"כ מכילתא דמילואים ספ"א. במדב"ר פי"ב, טו. פרש"י שמיני ט, כג.

¹⁰ בשו"ת חיו"ד סקל"ח. וראה הנסמן באג"ק ח"ג ס"ע שיד ואילך.

¹¹ לקו"ת ברכה צח, ד ואילך (וראה בהערות וציונים לשם).

¹² תהלים ל, א.

¹³ פרש"י ומצו"ד עה"פ. וראה ראב"ע שם.

¹⁴ יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

¹⁵ תרומה כה, ח.

¹⁶ אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

¹⁷ מנחות כ, רע"ב. הובא בפרש"י עה"ת נשא ז, יד.

¹⁸ מלכים-א קאפיטל ח.

¹⁹ מו"ק ט, א (ובפרש"י).

²⁰ אחרי טז, לא. אמור כג, לב.

²¹ ראה תנחומא בהעלותך ה. במדב"ר פט"ו, ו.

²² ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

²³ ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

²⁴ פרש"י תבוא כו, טז.

²⁵ ברכות כב, א. וש"נ.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעייני הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה